

Er zijn taalkwesties waarover heel verschillend kan worden gedacht. Taalkundige Frank Jansen behandelt iedere maand zo'n kwestie, en nodigt iedereen uit te reageren.

Zijn grote woorden wenselijk?

Ernstige incidenten worden in Nederland veel te makkelijk 'een ramp' genoemd, zei Jaap Smit, de directeur van Slachtofferhulp Nederland, eind januari. Kennelijk worden woorden als *ongeluk* al snel als te zwak gevoeld en vervangen door hyperbolen, oftewel sterke overdrijvingen. Dat kan *ramp* zijn, maar evengoed *crash*, *drama*, *tragedie* of *catastrofe*. Is deze ontwikkeling gewenst, of moeten we inderdaad proberen dit verbale extremisme in te dammen, ten gunste van het lexicale middenveld?

TEGENSTANDER

Overvloedig gebruik van hyperbolen doet afbreuk aan de communicatie, aan de geloofwaardigheid van de spreker en aan een verantwoorde ontwikkeling van de standaardtaal. Laten we beginnen met de directe gevolgen voor de communicatie. Wie te grote woorden gebruikt, geeft zijn tegenstander de kans om over de stijl van de boodschap te

gaan zeuren, ten koste van de inhoud ervan.

Maar er is meer. Een spreker die alleen maar 'ziedend' of 'furieus' kan zijn, en nooit eens gewoon 'boos' of 'ontstemd', maakt zijn gehoor net zo onzeker als de leraar die alle leerlingen een tien geeft. Het zijn juist de verschillen tussen de rapportcijfers die de leerlingen informatie verschaffen. Zij worden alleen maar onzeker van die voortdurende tien en die onzekerheid slaat uiteindelijk terug op de docent, of – in het geval van de hyperbolen – op de spreker. Hij wordt ongeloofwaardig. Of zij, want een duidelijk voorbeeld is een bekende ex-politica die zich thans in kringen van prinses en sporthelden beweegt, en iedereen aldaar met *kanjer* aanduidt.

Een spreker die negatieve hyperbolen gebruikt, loopt verder de kans emotioneel meegesleept te worden door zijn eigen grote woorden. Daar komt bij dat grote negatieve woorden nogal op scheldwoorden gaan lijken. En schelden is het dubieuze voorrecht van de machtelozen.

Ten slotte slijten de extreemste termen het snelst. En dat noodzaakt de woordterroristen voortdurend naar nog extremere termen te zoeken. Het gevolg is dat we geconfronteerd worden met een toevloed van nieuwe woordvormen voor een en hetzelfde begrip, wat alleen maar tot verwarring leidt.

VOORSTANDER

Laat de ontwikkeling van de woordenschat maar aan de taalgebruikers zelf over. Die gaan hun eigen gang en trekken zich niets aan van adviezen. De meeste bezwaren tegen hyperbolen berusten op een theorie over woordbetekenis die betwistbaar is. Woordbetekenis-

sen staan niet vast, ze worden telkens geconstrueerd door de spreker en hoorder met inachtneming van de situatie. Het woord *kanjers* van de door de tegenstander genoemde ex-politica betekent in een toespraakje tot sportlui ongeveer 'goedemiddag dames en heren'. Op dezelfde manier stelt het gehoor van een politicus die 'verbijsterd', 'witheet' of 'laaiend' zegt te zijn, de betekenis ogenblikkelijk bij tot 'ik vind het opmerkelijk' of 'ik sta afwijzend tegenover ...'

Leiden zulke taalkundige aftreksommen bij het gehoor tot onzekerheid over de echte bedoelingen van de spreker? Dat valt te betwijfelen. Een gehoor heeft andere, en betere middelen om de mate van oprechtheid van de spreker te taxeren, zoals zijn gezicht en intonatie. Belangrijker lijkt me dat elke spreker recht heeft op zijn eigen keuzes uit het verbale repertoire. Een spreker moet toch geacht worden zelf de woorden te kunnen kiezen die het meest recht doen aan zijn emoties. Mocht dat repertoire wat aan de beperkte kant lijken, dan komt dat misschien wel doordat zijn emotionele repertoire beperkt is. En dat is weer informatief.

**Wat vindt u ervan?
Zijn grote woorden
wenselijk?**

Geef voor 19 april 2010 uw mening op onze website: www.onzetaal.nl/homofkuit. Of stuur een briefkaart met 'Grote woorden: onwenselijk' of 'Grote woorden: moet kunnen' naar de redactie van *Onze Taal*, Raamweg 1a, 2596 HL Den Haag. In de volgende aflevering de uitslag. ■

Antwoorden Taaltest

(zie pagina 101)

A. Spelling

1. b. achenebbisj en c. aggenebbisj
2. a. boerka
3. c. consciëntieus
4. c. mousserende wijn
5. b. PVV'ers

B. Woordenschat

1. a. arbeider die kolen verplaatst
2. b. nevelig
3. c. trillen
4. b. kerker

C. Zoek de fouten

1. *lastminutevlucht*, *Göteborg* of *Gotenburg*
2. *valuta*, *öres* (*öres* is Deens of Noors), *ferry's*, *fjorden* of *forten*
3. in de officiële spelling *tweede paasdag*, *keren we naar Nederland terug* of *keren we huiswaarts*

D. Extra

INRI is de afkorting van *Jesus Nazareus Rex Iudaeorum*, wat Latijn is voor 'Jezus van Nazaret, Koning van de Joden'.

Uitslag vorige stemming

Meer aandacht voor de stijl van wetenschappelijk proza. Daarvoor heeft Marita Mathijssen de laatste jaren meermalen een pleidooi gehouden. U mocht zeggen of u daarvoor of daartegen was. Dat hebben bijna 130 inzenders gedaan, en hun mening is duidelijk, namelijk: tegen. Tegenover 46 voorstanders van mooi en spannend wetenschappelijk proza (36%) staan 83 tegenstanders (64%). In hun toelichtingen op het forum leggen de voorstanders de nadruk op correctheid en duidelijkheid, de tegenstanders op efficiëntie en zakelijkheid. Opmerkelijk is de grote hoeveelheid inzenders die beide willen: een wetenschappelijk artikel dat én mooi is, én snel de resultaten prijsgeeft, dat zakelijk én spannend is.